

เค้าโครงรายวิชา (Course Syllabus) ประจำปีภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563
 รหัสวิชา/ชื่อวิชา สค. 211 จริยธรรมและคุณค่าความเป็นมนุษย์ (3 หน่วยกิต)
 หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต)

1. อาจารย์ผู้สอน/ผู้รับผิดชอบรายวิชา พร้อมข้อมูลการติดต่อ

Sec./gr	ผู้บรรยาย	สอนห้อง	การติดต่อ
230001	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธานี รุจิเสถียรทรัพย์	online	เบอร์โทร: 080-445-3651 tanyaruji@yahoo.com
230002	รองศาสตราจารย์ ดร. วรณลักษณ์ เมียนเกิด (ผู้ประสานรายวิชา)	online	เบอร์โทร: 089-665-7282 swthammasat@gmail.com

2. วันและเวลาบรรยาย

ทุกวันอังคาร เวลา 09.30 - 12.30 น.

สอบปลายภาค วันจันทร์ ที่ 24 พฤษภาคม 2564 เวลา 09:00-12:00 (เช้า)

3. จุดมุ่งหมายของรายวิชา Purposes of the course

1. เพื่อให้ให้นักศึกษารู้และเข้าใจแนวคิด ทฤษฎีทางจริยศาสตร์ในมิติต่างๆ
2. เพื่อให้ให้นักศึกษารู้และเข้าใจในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีความแตกต่างกัน และตระหนักถึงการเรียนรู้ศักยภาพของมนุษย์กลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการทำงาน
3. เพื่อเข้าใจ “พลัง” ที่มีอยู่ภายในบุคคลแต่ละคน อันสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองของมนุษย์ได้ ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม ชุมชน

4. แนวสังเขปการบรรยาย Course Description

ภาษาไทย

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและปัญหาพื้นฐานทางจริยศาสตร์ในมิติของศาสนา กฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน สิทธิประชาชน สิทธิสวัสดิการ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับนักวิชาชีพในงานสวัสดิการสังคม พัฒนาการจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ การวิเคราะห์ประเด็นทางจริยธรรมและประเด็นทางสิทธิมนุษยชน เพื่อการเสริมสร้างทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อและศรัทธาต่อคุณค่าความเป็นมนุษย์

ภาษาอังกฤษ

Concepts, and theories of ethics; basic ethical dilemmas in the aspects of religion and law; human rights, civil rights, political rights, and welfare rights in relation to professions in social welfare; ethics in the social work profession; development of human spirituality; analysis of ethical and human rights issues for enhancement of attitudes, values, beliefs and faith in human dignity.

5. ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังระดับรายวิชา

1. คุณธรรม จริยธรรม					2. ความรู้					3. ทักษะทางปัญญา			4. ทักษะ ความสัมพันธ์		5. ทักษะการวิเคราะห์					6. ทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ			
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	1	2	1	2	3	4	5	1	2	3	4
●	●	●	●	●	●	○	○	○	○	●	●	○	○	○			●	●	○	●	●	○	○

6. กฎกติกา/เกณฑ์การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้

กฎกติกาการเรียนการสอนในชั้นเรียน

- 1) การเข้าชั้นเรียน หากมีเหตุจำเป็นต้องหยุดเรียนต้องส่งเอกสารลาเรียนต่ออาจารย์ผู้สอน
- 2) การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน
- 3) การทำงานและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามกำหนดเวลา

การวัดผล

วิธีการประเมิน	สัดส่วน
1) การมีส่วนร่วม (งานวิพากษ์ตามมอบหมาย)	20 คะแนน
2) รายงานเดี่ยว (อัตชีวประวัติ)	20 คะแนน
3) รายงานกลุ่ม (กิจกรรมกลุ่มในห้องเรียน)/และจรรยาบรรณทางวิชาชีพ	15+ 15 คะแนน
4) สอบปลายภาค	30 คะแนน
รวม	100 คะแนน

7. หัวข้อการเรียนการสอน/แผนการสอน

ครั้งที่/วันที่	หัวข้อ/รายละเอียด	กิจกรรมการเรียนการสอน/ สื่อที่ใช้	ผลลัพธ์
1-2 26 ม.ค. 64 2 ก.พ. 64	แนะนำวิชาและแนวการศึกษา - ความสำคัญของการเรียนรู้เรื่อง จริยธรรมและคุณค่าความเป็นมนุษย์ - โครงสร้างทางสังคมในการหล่อหลอม จริยธรรมและพหุวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรมและพหุวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรม: ศาสนา กฎหมาย สิทธิ มนุษยชน สิทธิสวัสดิการ พรบ. ต่างๆ	- บรรยาย และศึกษา case ที่ปรากฏในสังคม - เรื่องเล่า/ วิดีทัศน์/ ชม ภาพยนตร์ - บรรยาย และศึกษา case ที่ปรากฏในสังคม - เรื่องเล่า/ วิดีทัศน์/ ชม ภาพยนตร์	- เข้าใจถึงความสำคัญของ จริยธรรมและคุณค่าความ เป็นมนุษย์ - เข้าใจโครงสร้างทางสังคม ในการหล่อหลอมจริยธรรม และพหุวัฒนธรรมพหุวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรม
3-4 9 ก.พ. 64 16 ก.พ. 64	แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับมนุษย์ ความเป็น มนุษย์ (Human Dignity) และศักดิ์ศรี ของความเป็นมนุษย์ - แนวคิดนิตินิยม - แนวคิดมนุษยนิยม - แนวคิดเชิงวิพากษ์	- บรรยายและแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ - ศึกษาและวิเคราะห์ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์จาก กรณีศึกษา	- มีความรู้เชิงทฤษฎีในการ ทำความเข้าใจต่อมุมมอง เกี่ยวกับมนุษย์ ความเป็น มนุษย์ คุณค่าความเป็น มนุษย์ที่หลากหลาย - เข้าใจผู้อื่น เข้าใจความ แตกต่างของบุคคล - เข้าใจว่าทำไมคนจึงมีทัศนะ ที่แตกต่างกัน
5 23 ก.พ. 64	อัตชีวประวัติ: กระบวนการสร้างตัวตน ภายใต้โครงสร้างสังคม	- ตั้งประเด็นคำถามจาก เรื่องราวอัตชีวประวัติ	- วิเคราะห์/สังเคราะห์ ประเด็นคุณค่าความเป็น มนุษย์ผ่านเรื่องราวชีวิตของ นักศึกษา

ครั้งที่/วันที่	หัวข้อ/รายละเอียด	กิจกรรมการเรียนการสอน/ สื่อที่ใช้	ผลลัพธ์
6 2 มี.ค. 64	รูปแบบ วิธีการ กระบวนการลดทอน คุณค่าความเป็นมนุษย์ ผ่านกรณีศึกษา หรือภาพยนตร์ แนวทางการส่งเสริมคุณค่าความเป็น มนุษย์	- บรรยายและแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น - ตั้งประเด็นคำถามจาก กรณีศึกษา	วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ประเด็นจริยธรรมและคุณค่า ความเป็นมนุษย์ ผ่าน กระบวนการลดทอนคุณค่า ความเป็นมนุษย์
7 9 มี.ค. 64	แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมกับการ ทำความเข้าใจ “ความเป็นมนุษย์ทั้งใน ระดับปัจเจก และระดับสังคม - แนวคิดกลุ่มวิถีดั้งสมัยใหม่ เช่น Immanuel Kant / Thomas Hobbes, John Stuart Mill	- บรรยายแนวคิดที่เกี่ยวข้อง กับจริยธรรมในกลุ่ม ต่างๆ - การแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น - การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเพื่อ ทำความเข้าใจจริยธรรมใน กลุ่มต่างๆ	- เข้าใจความสำคัญของ จริยธรรมต่อการดำรงอยู่ ร่วมกันทางสังคมบนฐานของ แนวคิดที่หลากหลาย - เข้าใจความสำคัญของการมี จริยธรรมแห่งตัวตนต่อการมี ปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์บน ความแตกต่างระหว่าง วัฒนธรรม
ปิดสัปดาห์สอบกลางภาค 10- 17 มีนาคม 2564			
8 23 มี.ค. 64	แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม (ต่อ) - แนวคิดกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ เช่น Jurgen Habermas เป็นต้น - แนวคิดกลุ่มหลังสมัยใหม่ เช่น Michel Foucault เป็นต้น	- บรรยายแนวคิดที่เกี่ยวข้อง กับจริยธรรมในกลุ่ม ต่างๆ - การแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น - การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเพื่อ ทำความเข้าใจจริยธรรมใน กลุ่มต่างๆ	- เข้าใจความสำคัญของ จริยธรรมต่อการดำรงอยู่ ร่วมกันทางสังคมบนฐานของ แนวคิดที่หลากหลาย - เข้าใจความสำคัญของการมี จริยธรรมแห่งตัวตนต่อการมี ปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์บน ความแตกต่างระหว่าง วัฒนธรรม
9 30 มี.ค. 64	- พลวัตพัฒนาการของจริยธรรมใน วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ - จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสังคม สงเคราะห์ของสภาวิชาชีพสังคม สงเคราะห์	- พลวัตและพัฒนาการของ จริยธรรมทางวิชาชีพ - บรรยาย และแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน - ตัวอย่างการเผชิญปัญหา ของนักสังคมสงเคราะห์	เสริมสร้างความเข้าใจการ เปลี่ยนแปลงของสังคมกับ พัฒนาการทางจริยธรรมทาง วิชาชีพ ทราบและเข้าใจประมวล จรรยาบรรณทางวิชาชีพ สังคมสงเคราะห์ตามหลัก สากลและในประเทศไทย
10 6 เม.ย. 64	งานมอบหมายงานวิเคราะห์สถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับ จริยธรรมในช่วง สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส โคโรน่า	นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง	สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ จริยธรรมจากบริบทสังคมจริง
ปิดสงกรานต์ วันที่ 11 – 17 เม.ย. 2563			

ครั้งที่/วันที่	หัวข้อ/รายละเอียด	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน/ สื่อที่ใช้	ผลลัพธ์
11 13 เม.ย. 64	งานมอบหมายงานชมภาพยนตร์	นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง	สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ จริยธรรมจากภาพยนตร์ที่ มอบหมาย
12 20 เม.ย. 64	การเผชิญปัญหาทางจริยธรรม และ แนวทางในการแก้ไขปัญหาภายใต้กรอบ ประมวลจริยบรรณของวิชาชีพสังคม สงเคราะห์	บรรยายพิเศษจากวิทยากร แลกเปลี่ยนประสบการณ์	การ เรียน รู้ จาก ผู้ มี ประสบการณ์การทำงาน วิชาชีพ
13-14 27 เม.ย 64 11 พ.ค 64	การแบ่งกลุ่มวิเคราะห์สถานการณ์ทาง จริยธรรมผ่านกรณีศึกษาต่าง ๆ - กรณีสัมพันธ์ภาพเชิงซ้อน - กรณีการรักษาความลับ - กรณีการตัดสินใจบนพื้นฐานจริยธรรม	- การอภิปรายพฤติกรรม จริยธรรมและการตัดสินใจ - การนำเสนอในห้องเรียน	- สามารถวิเคราะห์ และ ตัดสินใจในพฤติกรรมเชิง จรรยาบรรณได้
15 18 พ.ค 64	สรุป ทบทวน	- สรุปรวม	เข้าใจในภาพรวมของวิชา และการประยุกต์ใช้แนวคิด จริยธรรมและคุณค่าความ เป็นมนุษย์ในสถานการณ์ ชีวิตประจำวันการปฏิบัติงาน สังคมสงเคราะห์

8. การประเมินผลการเรียน

เกณฑ์การประเมินผลการเรียนจะพิจารณาโดย การประเมินแบบอิงกลุ่มคะแนน (การตัดเกรดแบบอิง
กลุ่ม)

9. การอุทธรณ์ของนักศึกษา

กรณีที่นักศึกษามีความสงสัยเกี่ยวกับผลการประเมินในรายวิชาใดสามารถยื่นคำร้องขอ
กระดาษาคำตอบ ตลอดจนดูคะแนนและวิธีการประเมินของอาจารย์แต่ละรายวิชาได้ภายใน 7 วันหลังประกาศ
ผลการเรียน โดยสามารถเขียนยื่นคำร้องได้ที่ งานการศึกษาและกิจการนักศึกษา ชั้น 2 คณะสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์

10. เอกสารอ้างอิงประกอบการเรียนการสอน

10.1 ตำราและเอกสารหลัก

- กิริติ บุญเจือ. (2551). *คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลัง
แผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- ขนิษฐา มุติวัฒนาสวัสดิ์ (ผู้แปล). (2543). *งานแห่งชีวิต: คู่มือแสวงหาวิถีทัศน์และเป้าหมายเพื่อ
การสร้างสรรค* จากเรื่อง *The Quest for Life's Work* ของ ลอเรนซ์ จี โบลท์. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- จ. กฤษณมูรติ. (2547). *ปัจเจกชนและสังคม 2*. แปลโดย จำรัส บำรุงรัตน์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิอานันทมหิดล.

- ซัชชัย คุ่มทวีพร (2540). *จริยศาสตร์: ทฤษฎีและการวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: บริษัท เคล็ดไทย. ติศนา แชมมณีและคณะ. (2545). *กระบวนการเรียนรู้ ความหมาย แนวทางการพัฒนาและปัญหาข้อใจ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ดุจเดือน พันธมนาวิน. (2551). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับ คุณธรรม จริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม.
- บาทหลวงเซดซัย เลิศจิตรเลขา. (2545). *จริยศาสตร์เพื่อชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพระอัครสังฆราช.
- บาทหลวงยัง มารีย์ ดังโตแนล. (2550). *คุณค่าและความหมายของชีวิต แนวคิดทางปรัชญากับการพิจารณาคุณค่าและความหมายของชีวิต*. นครปฐม: วิทยาลัยแสงธรรม.
- ไบรอัน เทรซี (เขียน) นลินพรรณ ไวสีข่าว (เรียบเรียง). (2547). *เปลี่ยนวิถีคิด: พลิกชีวิตคุณ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดีเอ็มจี.
- ไพโรจน์ พลเพชร และณัฐกร ศรีแก้ว. (2549). *สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกรอบรัฐธรรมนูญในบริบทของสังคมไทยและมาตรฐานสากลระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน*. ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เมธินี นุชนาคา (ผู้แปล). (2551). *บันทึกน้ำตา 1 ลิตร*. กรุงเทพฯ: สยามอินเตอร์บุคส์.
- วิศิษฐ์ วัชรวิญญู. (2548). *ญาณทัศนะแห่งการเข้าถึงตัวตนที่แท้: มณฑลแห่งพลัง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา.
- ลีลี ศรีโล. (2555). *จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. (2517). *มากซ์และสังคมนิยม*. กรุงเทพฯ: สารสยาม.
- อภิญา เวชชัย. (2555). *การเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิญา เวชชัย มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และสหทัยมูลนิธิ. (2553). *การถอดบทเรียนการปฏิบัติงานทางสังคมสงเคราะห์ ด้านการทำงานกับเด็ก*. สนับสนุนโดย Loyola University Chicago และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อภิญา เวชชัย และกิติพัฒน์ นนทปัทมะกุล. (2548). *การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- Bauman Zygmunt. (1993). *Postmodern Ethics*. Oxford:Blackwell.
- Held, V. (2006). *The Ethics of Care : Personal, Political, and Global*. Oxford University Press.
- Ira Shor & Paulo Freire. (1987). *A Pedagogy for Liberation: Dialogues on Transforming Education*. USA: Bergin & Garvey.
- Judith A.B. Lee. (2001). *The Empowerment Approach to Social Work Practice: Building the Beloved Community*. second edition, New York: Columbia University Press.
- Paulo Freire. (2000). *Pedagogy of the Oppressed*. 30th Anniversary Edition, New York: The Continuum International Publishing Group Inc.
- . (2004). *Pedagogy of Hope*. New York: The Continuum International Publishing Group Inc.
- . (2004). *Pedagogy of Heart*. New York: The Continuum International Publishing Group Inc.

- Ritzer. (2000). *Sociological Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Schiele. (ed.) (2011). *Social Welfare Policy*. London: Sage.
- Sidgwick, H. (1981). *The Methods of Ethics*. Indianapolis: Hackett.
- Slote, M. (2007). *The Ethics of Care and Empathy*. Routledge.
- Watson, J.(1999). *Nursing: Human Science and Human Care. A Theory of Nursing*. Boston: National League for Nursing Press.

10.2 เอกสารและข้อมูลสำคัญ

- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2550). “HHC ใส่หัวใจให้ระบบสุขภาพ” ปาฐกถา แพทยศาสตรศึกษากับการแพทย์ที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์. เวทีเครือข่ายการพัฒนาาระบบสุขภาพที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์ (คสม.) เอกสารอัดสำเนา.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย ศจีมาจ ณ วิเชียร และพิศสมัย อรทัย. (2551). การสำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ปิยฤดี ไชยพร. (2547). แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาของขงจื้อ. ใน สุวรรณ สถาอาพันธ์ (บรรณาธิการ). ความเรียงใหม่หรือร่างปรัชญาตะวันออก. (หน้า 339-408). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยา เพชรมาก. (2552). บทแปลเรื่อง “ศาสตร์ว่าด้วยความดีและความชั่ว” ของแซม แฮริส พร้อมบทวิเคราะห์. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิทักษ์ ศิริวงศ์.(2554). หมู่บ้านปันน้ำใจ สถานที่สายน้ำ ทุ่งนา ท้องฟ้า ผู้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างเบิกบานใจ. กรุงเทพฯ: ดี ครับ.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2559). ถกเถียงเรื่องคุณค่า. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- Adams, R., Dixon, G., Henderson, T, et al. (2005). *A strategy for Bringing about Participation by Service Users in the Work of Skills for Care*. Middles – brough, University of Teesside.
- Allen E. Ivey, Mary Bradford Lvey and Carlos P. Zalaquett. (2010). *Intentional Interviewing and Counseling: Facilitating Client Development in a Multicultural Society*. seven edition, USA: Brook Coles
- Apinya Wechayachai and Anyamanie Buranakanon. (2008). Regional Action Research Studies on Community Ownership and External Intervention for Sustainability of Community Learning Centres (CLCs) presented in an International Seminar on Community Learning Centres (CLCs) and Asia – Pacific Programme of Education for All (APPEAL) UNESCO, 23 -27 June 2008, Bandung Indonesia
- Deborah Plummer. (2005). *Helping Adolescents and Adults to Build Self – Esteem*. UK: Jessica Kingsley Publishers.
- Dennis Saleebey. (2009). *The Strengths Perspective in Social Work Practice*. 5th Edition, USA: Pearson Education, Inc.
- Hall. (2012). Appendix 2: *Ethics of Social Work: Statement of Principle*. (495-497). In Lyons, Et al.(eds). *The Sage Handbook of International Social Work*. London: Sage.2012.

Richard Hugman and Wendy Bowls. Social Work Values, Ethics and Professional regulation. (150-162). *The Sage Handbook of International Social Work*. London: Sage.2012

10.3 เอกสารและข้อมูลแนะนำ

เทียน ปาโตม, วันดี สุทธิรังษี และทัศนีย์ นะแส. (2556). ประเด็นขัดแย้งเชิงจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมรุนแรง โรงพยาบาลจิตเวชภาคใต้. *วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์*. ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม. หน้า 1-14.

วันดี สุทธิรังษี. (2556). ประเด็นจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในการช่วยเหลือบุคคลในภาวะวิกฤตทางจิตใจ. ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม, หน้า 47-54.

บทความต่าง ๆ จาก website มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน [http:// www. Geocities.com/midnightuniv](http://www.Geocities.com/midnightuniv)